

A 1788/välfärd

Käsittelijä Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta

Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunnan mietintö, joka koskee
jäsenehdotusta verenluovutuksen sallimisesta seksuaalivähemmistöille

Ehdotus

Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta ehdottaa, että

Pohjoismaiden neuvosto ei jatka verenluovutuksen sallimista seksuaalivähemmistöille käsittelevän jäsenehdotuksen (A 1788/välfärd) käsittelyä.

Taustaa*Pohjolan vihreän vasemmiston jäsenehdotus*

Useimmissa Pohjoismaiden isoimmissa kaupungeissa järjestetään vuosittain Priden kaltaisia juhlia ja kulkueita, joiden tarkoituksena on juhlistaa monimuotoisuutta ja yhtäläisiä oikeuksia. Yhteiskunnassa on kuitenkin monia osa-alueita, joilla osaa väestöstä kohdellaan eriarvoisesti. Vaikka verenluovuttajista on Pohjoismaissa jatkuvasti pulaa, eivät miehen kanssa seksiä harrastaneet miehet saa luovuttaa verta samoin ehdoin kuin muut. Leimaamista tapahtuu edelleen, vaikka kaikesta luovutetusta verestä tutkitaan sairaudet, kuten HIV, syfilis sekä hepatiitti B ja C. Luovutettu veri tarkastetaan perusteellisesti, jotta potilasturvallisuus ei vaarannu.

Monet potentiaaliset verenluovuttajat haluaisivat kantaa kortensa kekoon ja auttaa Pohjoismaiden verivarastojen täydentämisessä. Pohjoismaiden vihreä vasemmisto katsoo, että kaikkia mahdollisia verenluovuttajia tarvitaan.

Kun otetaan huomioon tutkimukset ja luovutetulle verelle tehtävät testit, on kohtuutonta, että miehen kanssa seksiä harrastaneita miehiä kohdellaan luovuttajina epätasa-arvoisesti. Ruotsalaisen RFSL-järjestön mielestä miehen kanssa seksiä harrastaneille miehille riittäisi 4 kuukauden karenssi, ja samaa karenssia tulisi soveltaa myös niihin naisiin, joiden miespuolinen seksikumppani on harrastanut seksiä toisen miehen kanssa. Tämä on yksi vaihtoehto, jota Pohjoismaat voisivat tutkia. Karenssin pituudesta riippumatta verenluovutukseen liittyvä syrjintä on lopetettava.

Keskustelu jäsenhdotuksesta yleiskokouksessa

Jäsenhdotuksen esittelyn yhteydessä yleiskokouksessa argumentoitiin sen puolesta, että Pohjoismaissa on otettava käyttöön potilasturvallisuutta noudattavat syrjimättömät verenluovutussäännöt.

Esittelyn jälkeen käydyssä keskustelussa pohdittiin muun muassa ehdotuksen yhteis-pohjoismaista merkitystä, koska asia on ratkaistava kansallisesti potilasturvallisuuden perusteella.

Alalla käynnissä oleva pohjoismainen yhteistyö ja aikaisemmat aloitteet

Pohjoismaiden ministerineuvoston sosiaali- ja terveystieteiden virkamieskomitea keskusteli puheenjohtajanaan Ruotsin edellisessä kokouksessa 15. marraskuuta 2018 tekemästä ehdotuksesta perustaa veri-, solu- ja kudostyöryhmä. Islanti on saanut vuoden 2019 puheenjohtajakaudellaan tehtäväkseen laatia ehdotus työryhmän mandaatiksi.

Pohjoismaiden HLBTIQ-ihmisten oikeuksiin liittyvät kysymykset ovat olleet Pohjoismaiden neuvostossa hiljattain esillä suosituksessa 10/2018¹. Pohjoismaiden hallitusten vastaus käsitellään valiokunnan tammikuun kokouksessa 2019.

Verenluovutuksen säännöt Pohjoismaissa²

Kaikki EU-maat ovat yksimielisiä verenluovuttajia koskevista säännöistä koko unionin alueella. Jäsenvaltiot ovat velvollisia sisällyttämään yhteiset säännöt omaan kansalliseen lainsäädäntöönsä, jossa niillä on mahdollisuus myös asettaa EU:ta tiukemmat vaatimukset.

Esimerkiksi Ruotsissa säännöt on otettu veriturvallisuuslakiin. Ruotsissa sosiaalihan- tautus vastaa verensiirtoihin tarkoitettua verta ja veren komponentteja koskevista säännöistä ja lääkevirasto puolestaan lääkkeiden valmistukseen käytettävää veriplasmaa koskevista säännöistä.

Miesten välinen seksuaalinen kanssakäyminen on riskikäyttäytymistä

Riskikäyttäytyminen määritellään sen mukaan, miten suuri veren mukana mahdollisesti siirtyvä tartuntariski on. Riskin laskeminen perustuu tietoon, joka meillä on tartunnan vuosittain saavien määrästä ja siitä, kuinka monella nykyisin on veren ja veren komponenttien välityksellä tarttuva tauti, kuten hiv, hepatiitti B ja C tai syfilis.

Ruotsissa hivin tarttumisariski on arvioiden mukaan vähintään 50 kertaa suurempi miesten välisessä seksuaalisessa kanssakäymisessä kuin miesten ja naisten välisessä seksissä olettaen, ettei muita hivin riskitekijöitä ole.

Homoseksuaalisia miehiä koskevat säännöt ja karanteeni

Hivin tartuntariskin vuoksi miesten kanssa seksiä harjoittaneilta miehiltä on kielletty verenluovutus suurimmassa osassa länsimaita 1980-luvulta lähtien. Viime aikoina

¹ https://www.norden.org/sites/default/files/session_documents/588292180A%201748_välfärd_FI.pdf/A_1748_välfärd_FI.pdf

² Lähteet: Tanska: www.bloddonor.dk Suomi: <https://www.veripalvelu.fi> Islanti: www.biobankinn.is www.landspitali.is Norja: Helse- direktoratet/www.rodekors.no Ruotsi: Socialstyrelsen www.socialstyrelsen.se

monet maat ovat höllentäneet sääntöjään ja ottaneet käyttöön määräaikaisen karanteenin, joka lasketaan viimeisimmästä seksuaalikontaktista; näin toimitaan esimerkiksi Englannissa, Suomessa, Tšekissä, Yhdysvalloissa, Australiassa, Uudessa-Seelannissa ja Etelä-Afrikassa. Useat EU-maat suunnittelevat väliaikaista karensia viimeisimmän seksuaalikontaktin jälkeen.

Pohjoismaista Tanska ja Islanti eivät hyväksy verenluovuttajiksi miehiä, jotka ovat harrastaneet seksiä miesten kanssa, kun taas Suomessa, Norjassa ja Ruotsissa verenluovutusta rajoitetaan vain niiltä miehiltä, jotka ovat viimeisten 12 kuukauden aikana harrastaneet seksiä miehen kanssa. Norjassa on 6 kuukauden karanteeni naisille, jotka ovat harrastaneet seksiä sellaisen miehen kanssa, joka on harrastanut seksiä miehen kanssa, kun vastaava karanteeni Islannissa ja Ruotsissa on 12 kuukautta.

Homoseksuaaliset naiset

Ruotsin sosiaalhallitus viittaa tutkimuksiin, jotka osoittavat naisten kanssa seksiä harrastavien naisten joukon olevan väestöryhmä, jossa veren mukana siirtyvien taudinaiheuttajien määrät ovat kaikkein pienimmät. Naisten välistä seksiä ei sen vuoksi lasketa riskikäyttäytymiseksi.

Ehdotuksen odotettavissa olevat vaikutukset/Globaalit kestävän kehityksen tavoitteet
Agenda 2030:n kestävän kehityksen tavoitteissa ehdotus liittyy tavoitteeseen 16 rauhanomaisten ja osallistavien yhteiskuntien edistämisestä, ja muun muassa osatavoitteeseen 16.b: edistää ja panna täytäntöön syrjinnän vastaisia lakeja ja kestävän kehityksen käytäntöjä.

Valiokunnan näkemykset

Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta tukee kaikkia ihmisiä koskevia ihmisoikeuksia ja pohjoismaisia aloitteita syrjintää vastaan. Suosituksella nro 10/2018, joka koskee hlbtq-ihmisten oikeuksia ja tarvetta lainsäädännön yhdenmukaistamisesta tavoitteen saavuttamiseksi, valiokunta osoittaa olevansa sitoutunut syrjinnän torjumiseen ja yleismaailmallisiin ihmisoikeuksiin.

Valiokunta on ehdotuksen tekijöiden kanssa samoilla linjoilla siitä, että sukupuolivähemmistöihin liitetty leima pitää poistaa ja että syrjinnän torjumista on tuettava kaikkialla Pohjolassa. Verenluovutusta koskevat säännöt kuuluvat Pohjoismaissa kuitenkin maan sosiaali- ja terveydenhuoltosektorin toimivaltaan.

Reykjavíkissa 22. tammikuuta 2019

Bente Stein Mathisen (H)

Eva Lindh (S)

Guðmundur Ingi Kristinsson (Flf)

Hans Wallmark (M)

Jenis av Rana (Mfl.)

Krista Mikkonen (vihr.)

Linda Ylivainio (C)

Malthe Larsen (S)

Maria Stockhaus (M)

Mika Raatikainen (ps.)

Nina Sandberg (A)

Paula Bieler (SD)

Per-Arne Håkansson (S)

Ulf Leirstein (FrP)

Muutosehdotus

Pohjoismaiden vihreä vasemmisto ehdottaa, että

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden hallituksille,

että tarkistetaan seksuaaliseen suuntautumiseen perustuvaan epätasa-arvoon johtava lainsäädäntö ja muu säännöstö.

että arvioidaan, onko säännöstö, jossa seksuaalivähemmistöiltä kielletään muiden kansalaisten kanssa samoin ehdoin tehtävä verenluovutus, kansallisen tasa-arvolainsäädännön mukainen.

Helsingissä 1. maaliskuuta 2019

Julius Graakjær Grantzau, (ALT)

Kolbeinn Óttarsson Proppé (VG)